№ 16 ۱۳۲۶ سنه محرم ۱ دوشنبه ۱۹۰۸ سنه ۲۱ غنوار

الاصلاح

سنهٔ تأسيس ۱۳۲۵

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА
„ЭЛЬ-ИСЛАХЪ"

قزانده نسخه‌سی ۷ تین علمی ادبی هفته‌لك غزیته چیت شهرلرده ۹ تین

اخطار:

بیار لگان یازولرنی اوزگارتوگه هیئت تحریریه اختیارلیدر. باصلمغان مقاله‌لر کیرو بیارلماس. امضاسز مکتوبلر باصلماس.

غزیته‌نك بهاسی

سنه‌لك ۳ صوم آلتی آیلق ۱ صوم ۵۰ تین ۳ آیلق ۱ صوم شاکردلر ایچون ۳ آیغه ۷۵ تین قزان شاکردلرینه آیلاب ۲۵ تین.

آدرس:

Казань, Номера „БОЛГАРЪ"
Рэдакція газ. „ЭЛЬИСЛАХЪ"
Телефонъ № 748

پیتربورغده نارودنی اونیوه‌رسیته‌ت وکیللرینك اسیزدی. برمسجد، برمکتب. مسلمان آوللرنده آمریقان مکتبلری. غزیته‌لر عالمندن. ادبیات. خاتون قزعالمی. مدرسه خبرلری. خولیگانلرغه اعلان نفرت. زکی شاکردنك قولووی.

قزان ۲۱ غنوار

یاڭا یل!

هریاڭا نرسه یاڭا امیدلر بیرگانلکدن، امید بله‌ن‌گنه دنیاده حیاة سوره طورغان بنی آدم، یاڭا نرسه‌نی، یاڭا حالتنی سویه‌لر، آندن ئلله‌نیندی نرسه‌لر کوته‌لر، اوزلرین جواتالر، بربرسینه ئلله نیندی بختلر، ئلله نیندی سعادتلر تله‌شه‌لر.

برنڭ شکللی ایسکیلك ایچنده کوب یاشه‌گان وجالققان ملتکه، بویاڭالق، یاڭا حالتلر بیگره‌ك طانسق، بزنڭ کوته طورغان نرسه‌لرمز بیگره‌کده کوب، چونکه باشقه خلقلرده بولوب بتکان وایسکرگان نرسه‌لرده بزده وجودکه چققانی یوق فقط کوتولب کنه طورولادر.

اوتکان یلمز، اوزندن اوّلگیلری شکللوك برده حرکتسز یاخود بیك آز حرکت، آزفائده بله‌ن‌گنه اوتدی، معیشتمز همان شول ایسکی أزبندن ته‌گه‌ره‌ب حاللرمزنڭ بیك کوبیسی شول اوّلگی کیلوشلریندوك دوام ایتدیلر: شولوق فقیرلك، شولوق نادانلق، شولوق حقوقسزلق! شولوق بتون دنیا خلقینه قیاش شکللی آچق بولغان مسئله‌لرده زور، زورایتوب قچقرشولر، شولوق می چرته‌تورغان مدرسه‌لر، شولوق کییم، صاچ، میق، قاش مسئله‌لری، شولوق معارفکه کیریلك، شولوق خاتون قزلرنڭ کولکی صورتده اوز ملتده‌شلریندن عیبلی کشی شکللی قاچوب پوصب یورولری. الحاصل نیقدر هیچ بره‌وگه برگنه تین‌ده فائده ایتمه‌گان، بتون

ملتنڭ تورموشين خراب ايتوب لـنـتسزلندرگان عادت، عرف وايسكيلكلر بولسه‌لر، شولارنڭ كوبيسی نه‌ق اوّلگی كيلشلرينده‌ك دوام ايته‌بيلر وايته‌لر.

مونه شونڭ ايچونده - يعنی بزنڭ ايسكی نرسه‌لرمز بيك كوبكه كوره‌ده، بزگه ياكا حالتلر بيك قدرلی، شوكاره‌ده بزگه كيله‌چكده كوته طورغان نرسه‌لر بيك كوب. بزگه ياكا يل، ياكا غيرت بيررگه تيوش، بزده، اول ياكا غيرت بلن، ايسكرگان، زمانمزده عصرلری كوبدن اوزغان نرسه‌لرنی آودارب اورنلرينه ياكالرين وجودكه كيتررگه تيوشدر.

بز ئلی هرنرسه‌گه محتاج، بزگه ئلی بيك آز قوّت ومشقت بلن وجودكه كيترله طورغان نرسه‌لرده بيك قدرلی!

آلمزده‌غی حقيقتكه چنلابراق ودقتليره‌ك قاراساق؛ هرترجمه ايتلگان يخشی رساله‌نڭ، هر ترتيب بلن وجودكه كيلگان ابتدائی مكتبنڭ، هرمدرسه‌گه كرتلگان برياكا فننڭ، هر وجودكه كيلگان كچكنه، كچكنه بولسه‌لرده معارف جمعيتلرينڭ هربر قارشيسينه صوغش آچوب طاشلاتلغان عادت وعرفلرنڭ، هربر رسمی مكتب تمام اينكان يكتنڭ، هربر اساسليره‌ق تربيه آلغان قزنڭ، حتی هر بر اوز حقين آڭلاب حبس آستيندن قوتولغان خانملرنڭ، الحاصل نيقدر واق، حتی قرمصقه آدمی قدرگنه بولسه‌ده آلغا طابا آطلاونڭ، بزنڭ ايچون ئله‌نيقدر اهميت حياتيه، ئله نيقدر فائده‌سی باردر.

شوكار كوره بزنڭ ياكا يلده ياكا لوزنغمز:

«نيقدر واق بولسه‌ده اش، سوز بلن گنه يراق كيتوب بولمی ايكان» بولرغه تيوشدر.

بو لوزنغيگه اساسن، هربريه‌ش قوّتلر باريبرده نارودنی اونيوه‌رسيته‌تلرگه قوشلب، تاتار آراسينه‌ده آقرينلاب معلومات طاراتو يولين طوتو وعوام درسلری باشلاو بولسون! قزان شكلی ضيالی باشلرنڭ كوب اورنينه، بواش البته برده‌مشقتسز وجودكه كيلرگه ودوام ايته‌رگه ممكندر.

بو آدوم تقديرينده آلغا طابا بيك تيزاوسنری طورغان وبيك اورچی طورغان آدومدر. شوكار كوره اگر بواش وجودكه چغا قالسا بزگه ياكا يلدن بيك كوب ياكا وياقتی نرسه‌لر اميد ايته‌رگه ممكن بولاچقدر.

پيتربورغده نارودنی اونيوه‌رسيته‌ت وكيللرينڭ اسيزدی

(پيتربورغ مخبرمزدن)

٣نچی غنواردن باشلاب آلتنچی غنوارغه قدر دورت كون نارودنی اونيوه‌رسيته‌تلر وباشقه معارف جمعيتلرينده اشله‌وچيلرنڭ اوّلگی اسيزدلرينڭ جيولشلری بولدی. وكيللر شعبه‌لرگه بولنب، داكلادلر طڭلاديلر، مناظره ومحاكمه‌لر قيلب قرارلر بيرديلر. عمومی مجلسلرده شول شعبه‌لرنڭ ومخصوص كشيلر طرفندن تقديم ايتلگان مهم‌ره‌ك داكلادلر طڭلاديلر. اوّلگی مجلسده وكيللرنڭ هر برسينڭ ئله نرسه، بيك زور نرسه كوتولری

يوزلرينوك چققان ايدی. واقعاده، ناارودنی اونیوەرسیتەتلر بزنك روسیەدە یاڭا نرسە بولب ثلاه نینلدی قوتلی ریاکسیەنڭدە معیشت طرفندن وجودکە چقارلغان نرسەلرنی بتره آلمی ایکانینی آچق کورسەتە طورغان دلیلدر. اوّلگی مجلسکه رئیس صایلانغان پرافیسور م. م. کاڤالیۋسکی سییزدنی تبریك ایتەرەك، بواسییزد روسیەدەگی تاریخی اهمیتلی وقتنڭ باشی بولادر دیدی.

شعبەلردە اش قزغان صایون، مکاتب ایچیندە ومکاتبدن باشقە ییرلردە خلققە معارف طاراتو مسئلەلری ایڭ قزو دردبلەن سویلەشلگان صایون وکیللر اوز اوزلرین وحاضردە بتون روسیەنی چولغاب آلغان حیاتسز وروحسزلقنی بتونلەی اونوطقان شکللی طویولالر، وبو ریاکسیە عالمندن چیتکە یراقغە، یراققە کیتکان شکللی بولالر ایدی. بتون جییلغان وکیللرنڭ آلدینده فقط بر مسئلە روسیەنڭ مدنیت عالمینە یا ثادن طووی مسئلەسیدر.

اسییزدده اهمیت بیرلگان وایڭ واق تفصیللرینە قدر تیکشرلگان مسئلەلر: مکتبلر مسئلەسی مکتبلرنڭ خارجندە معارف طاراتو: وطاراتقانداده خلقنڭ هر طبقەسی آراسندە عموما طاراتو مسئلەلری بولدی.

شولایوق اشچیلرنڭ پرافیسسیالنی سایوزلرینڭ نارودنی اونیۋەرسیتەتلر ادارەسیندە، لیکترلر صایلاودە ولیکسیەلر ترتیبندە کرشولری طوغریسندە بیك قزو مباحثەلر بولدی. لیکن بولارنڭ کرشوینە خلاف یاقدە بر نیچە طاوش آرتق بولغانلقدن، قرار اشچیلر فائدەسینە بولب یتە آلمادیلر. موندن صوڭ مکتبلردە ومکتب خارجندەگی اوقتولردە هر قومنڭ آنا تلی بلەن بولوچیلغی بیك قزو مناظره ایتلدی. بوطوغریدە اسییزدنڭ اوّلگی شعبەسینڭ قراری بیروکراتیەنڭ روسلاشدرو سیاستینە قارشی بیك آچی تل بلەن یازلغان ایدی. لکن بو قرار قبول ایتلمیچە، بیورو طرفندن عرض ایتلگان قرارنی توزاتب قبول ایتدیلر. بو قرار بوینچەدە اوقو اوقتو هر قومنڭ آناتلندە بولرغە تیوشدر. الحاصل روس قومینڭ ایڭ یخشی قسمی، اساسا هر بر ملتلرنڭ مساوات حقوقلرین اقرار ایتب، روسلاشدرو سیاستین تقبیح ایتدی دیەبلدر.

اسییزد وقتندە یات ملت (روسقە باشقە) معلم-لرینڭ کچرەك، کچرەك گنە مجلسلری بولب، اوز-لرینڭ صایوزلری حقندە اسییزدگە داکلاد یاصادیلر.

اسییزدنڭ قرار بیرگان مسئلەلری آراسیندە اوشبو مادەلر باردر:

١) نارودنی اونیۋەرسیتەتلردن فائدەلنو هر کمگە ممکن بولسون ایچون، اعضالق ۋزنوسین بیك آز یاصارغە هم اشچی خلق طورا طورغان ییرلرنڭ همەسینە شعبەلر آچارغە.

٢) نارودنی اونیۋەرسیتەتلرنڭ ادارەلرین ممکن قدر عوامی (دیموکراتیچسکی) یاصارغە. مونڭ ایچون ادارەچیلر، درس طڭلاوچیلر طرفندن صایلانب قویلب، آلرنڭ اشلرین کانترالیرۋات ایتودە حقلی بولورغە.

٣) ابتدائی، اعدادی وعالی مکتبلرنڭ هیچ برسندە روسلاشدرو سیاستی طوتولرغە ممکن بولمیچە، بو قوملر ایچون آچلغان مکتبلردە مطلق اوزتل-

لری بله‌ن اوقتورغه. الحاصل نارودنی اونیوٚه‌رسیته‌ت خادملرینڭ اسپیزدی هر جهتدن خلق آراسینده نیگزلك وحقانیت طرفداری بر جمعیت بولدی دیمکدر. کیله‌چك اسپیزد ١٩٠٩ نچی یلده موسکوا شهرنده بولاچقدر.

استودینت: ب. اولانف.

بر مسجد، بر مکتب!

مجبوری تعلیمنی دینلری امر ایتکان ایڭ ایسکی ملت، بنی اسرائیلدر. هر یهودی‌گه تورات اوقی آلو، تورات ایله فرض قیلنمشدر. سیناغوغ هم‌معبد، هم‌ده مکتب‌در. رابیی‌نڭ بر وظیفه‌سیده، اولاد یهوده دین وسواد اوگره‌تمکدر.

اسلام‌ده دخی تعلیم مجبوریدر. علم هر مسلم ومسلمه‌گه فرضدر. مسجد، محله‌خلقنه عبادتگاه اولدیغی کبی، محله بالالرینه دارالتعلیمدر. امام، معلمدر.

تعلیمڭ دینا مجبوری اولمقدن یهودی ومسلمانلر خیلی فائده‌لندیلر: اوقو، یازو، دین بلو، حتی عمومیتله علم‌موسوی ومسلمانلر آراسنده‌نصرانیلردن آرتیق ایدی. بعض ییرلرده، مثلا روسیه‌ده، حاضرگه قدر، مسلمانلرنڭ یازو طانوچیلری، روسلردن‌فضله‌در. (*)

(*) قزان‌نڭ تربیهٔ اطفال موزه‌سنده ولایته‌گی بالالرنڭ اوقو درجه‌لرینی کورسته طورغان بر لوحه وار؛ اویازدلرنڭ جمله‌سنده مسلمان بالالری (ایر، هم قز) روسلر نقندن آرتق سباقده بوریلر. واقعا لوحه ایسکیراك؛ هم بلکه بیك درسته یاصالوب یتمگاندر؛ آلایده فرق‌زور بولغا نده، قزان‌ولایتنده‌تاتارلر روسلردن آرتق یازو طانی دیه‌رگه ممکندر.

بو موزه‌نڭ زیارت ایتلووینی معلم وشاکردلرگه، حتی.... مام افندیلرگه‌ده توصیه قیلام.

هر محله‌نڭ بر مکتب ویامدرسه‌سی اولمق مسلمان مملکتلرنده، دینی عادتلردندر. مصر، طرابلس، تونس کبی شمالی آفریقا مملکتلرنده، مسجد مکتب ومدرسه‌لك ایدر؛ عالم اسلامڭ ایڭ زور دارالفنونی اولان جامع‌الازهر، اسمندن آڭلاشیله، زور بر مسجددر، بو ییرلرده ابتدائی مکتبلر ایچون‌ده آیرم بنالر اولمایوب، بالالر مسجد ایچنده اوقیلر؛ تورك مملکتلرنده ایسه مکتب ومدرسه، مسجد یاننده، مسجدکه باشقه‌بنالر بولادر.

مؤخر زمانلرده، مسلمانلر دینلرینڭ ایڭ اهمیتلی اساسلرندن اولان «علمڭ فرضیتی» حاضرکیچه اینکانده «تعلیم مجبوری» مسئله‌سینه کرکی درجه‌سنده دقت ایتمدیلر؛ هر محله‌ده بر مسجد، بر مکتب بولنمقدن عبارت، مکمل تشکیلات تدریسیه‌لر بوزولدی: محله اماملرینڭ بعضلری دینی وظیفه‌لرینی اونوه‌وب، محله‌بالالرینی لازم کبی اوقوتماسقه، یاکه بتونله‌یوك اوقوتماسقه طوتوندیلر؛ بعضلری ایسه وظیفه‌لرندن، اقتدارلرندن یوغاریلرغه صوزیلوب مکتبلرینی، علوم آلیه وعالیه اوقودیله طورغان مدرسه‌لرگه ایلندیرگان بولوب، ایشکه یراقسز قیلدیلر.

عالم اسلامده بو مکمل تشکیلات بوزیله بارغانده، عالم نصرانیت موسوی ومسلمانلردن کوچرگچ آلوب، عینی تشکیلاتی یاصارغه‌باشلادی: خرستیان دولتلرینڭ کوبسینده، دین نامنه اولمسه‌ده دولت

اسمنه مجبوری تعلیم اساسی اعلان ایدیلدی؛ هر محله‌گه برر ابتدائی مکتب صالو لازم کوریلدی. بوخصوصده ایڭ آلغه کیتکان نصرانیلر، پروتستان‌مذهبنده‌گیلردر. حاضر پروتستان‌مملکتلرینڭ جمله‌سنده، هر محله‌نڭ بر معبدی، برمکتبی واردر. پروتستانلر یاڭی بر آؤول توزی باشلاسه‌لر، ایڭ اوّل مکتب، معبد وجماعت ایوندن عبارت اوچ بنا یاصیلر. محله خلقینڭ متدین، حسن خلق ایه‌سی، ایشلکلی، جماعتکه فائده‌لی اولماسی ایچون، پاستورلر ایڭ زیاده محله بالالرینڭ یخشی تعلیم وتربیه‌سنده دقت ایده‌لر؛ مکتب، معبد وجماعت اویونه کشیلر حاضرلیدر.

پروتستانلر، تعلیم خصوصندگی اوامر اسلامیه‌نی تطبیقغه کیرشکانده، آنڭ روحنی‌ده اصلا کوزدن قاچیرمادیلر؛ تعلیمدن مراد، دینلی واشلکلی، یعنی دنیا وآخرتده راحت وسعادتلی بوله‌چق کیمسه‌لر یتشدیرمکدر. بونگچون محله مکتبلریدن پیداغوغیانڭ ایڭ صوڭغی قاعده‌لری بوینچه توزالر؛ بالالرغه ایڭ کیره‌کلی نرسه‌لرنی، ایڭ ثمره‌لی اصوللرله اوقوتالر.

هر محله‌ده بر معبد وهر معبد یانینده منتظم بر مکتب بولووی، جهالتنی پروتستانلر آراسندن قوغوب چیغاردی؛ حاضر، فنلاندیا، اسقاندیناویا وکرمانیاده، اوقو، یازو بیلمگان کیشی یوقدر!..

تکرار ایتەم، بونلرنڭ کوچرگان ترتیبلری بزنکی-مسلمانلرنکیدر.. بزده اول ترتیبلر ایسکروب بوزولوب، چوروب یاتقانده، آنلر آلوب، آرچوب توزه‌توب فائده‌لندیلر. خزینه‌مزنڭ آلتونلرینی، زمانه‌نڭ ایجابنه کوره باصدیروب استفاده‌گه اوز عقلیمز یتمادی، هیچ اولمازسه، باشقه‌لرنڭ استفاده‌لرندن عبرت آلیق؛ بوندن آری هر بر محله‌ده بر مسجد وهر مسجد یانینده علم تربیهٔ اطفالنڭ کورسه‌تووی بوینچه یاصالغان بر ابتدائیه مکتبی بولندیریرغه طریشیق. محله امامی، شول مکتبده محله بالالرین زمانه‌نڭ اقتضاسنه کوره اوقوتسین؛ اوزی‌گنه باشقاره آلماسه، معاونت ایچون معلم ویا معلملر چاقرسون...

بومکتبلرنڭ پروغرامی بریاقدن اوز احتیاجمز، ایکنچی یاقدن دولتنڭ مطالباتی کوزده طوتیلوب یاصالمالیدر. اوز احتیاجمز ترکی دیلنده اوقوب یازه آلمق، قرائت قرآن ایله فرائض دینیه‌مزی ادا ایده بلمك، نهایت حساب، جغرافیا، تاریخ وعلم اشیادن آزغنه معلومات ایه‌سی بولمقدر؛ دولتنڭ مطلبی ایسه اوشبو ماده‌لرله برابر دولت دیلینی اوگرتمکدر.

ظنمچه بو کونده اصلاحنه اڭ احتیاج اولان دارالتعلیملریمز، ابتدائی مکتبلرمزدر؛ ابتدائی مکتبلریمز ایچون‌ده، فکرمچه، ایڭ موافق دستور (لوزونغ) اوشبودر:

بر مسجد، بر مکتب!

یوسف آقچورا.

مسلمان آوللرنده آمریقان مکتبلری

علم اوقورغه اڭ محبتلی واڭ مستعد بالالر وبالالرینی ده‌اوقوتورغه حریص اولان خلقلر مسلمانلر ومسلمان بالالری ایدیکی معلومدر.

لکن نه حکمتدرکه مسلمانلر آراسنده بعض بر دین باشلری بونلرنڭ اوقولرینه واوقتولرینه

مانع اولوب طوررلر. بونلر روسیه‌ده قاراتاقتا واسکامیه‌نی، پروغرام واصول جدید اسملرینی، آربا وچانا، بارا وتارتا کبی شیلر اوقوتولرینی شریعت‌که خلاف کوستردیکری حالده، ایران مملکتننك باشقه بر سبب، آفسترالیاده دخی دخی بتونلای ایکنچی بر سبب تابوب اوقوذن واوقوتودن غیرتلرنی سورلدررلر. اوزلری‌ده بر تورلی یول تابوب اوقوتو اجتهادینی کورمازلر. حقیقت حالده بونلرنك مقصودلری خلق آراسینه علم شایع ایتمك ودین تاراتمق اولمای بلکه نچوك اولسه‌ده سلف ودین اسمندن مانع اولمقدر. اگرده مقصودلری اوقوتو ودین تاراتو اولسه‌ایدی اوزلری تلاگانچه وایکنچی عبارتله دین‌گه وسلف عادتینه قارشو کلماز روش ایله اوقوتمق حقنده سعی ایدرلری ایدی.

ایشته اوشبو کبی وقتلرنی فرصت‌بله‌ن وبولانق صوده بالق آولامق عادتلری اولان فرنگلر وخصوصا آمریقالولر، میسونیرلر اسمینه ییغدقلری خزینه‌لر مصرفیله اسلام مملکتلرینه کیدوب مکتبلر آچارلر هرتورلی یتیم وفقیر اورامده اشسز یوروچی بالالرنی جیوب اوقوتورلر. فرنك مدرسلرندن والك یاكی اصوللر ایله اوقومش شاگردلر بردن غایت ینگل وزحمتسز صورتده کمالت تحصیل ایلرلر وایکنچیدن اوزلرینك ولی نعمتلری اولان تربیه ایدوچیلرینه محبت اوزرنده بولنورلر. اگرده روسیه دولتنده اختلال بتدکینه قدر ملالر همیشه شول اسکی حمام ایسکی طاس قبیلندن قارا تاقته ایله قارا خلقنی قورقتوب طوررر اولسه‌لر آچیق بیلسونلرگه آمریقا میسیونیرلری بوفرصتنی ضایع ایتمازلر بزلرگه کیلوب حتی قریه‌لرمزگه قدر مکتبلر تأسیس ایدرلر. خسته خانه‌لری، آپتیکلری، دوقتور وجمله پرافیسورلری برلکده اولان بیوك مکتبلری، سلف اصولنچه طورمقن اولان بزم مسلمان آوللرمزنك هر برنده اولور وبتون مسلمان بالالریده اوشبو مکتبلرگه جیلوب اوقورلر.

شول کونلرده ملالر قاره تاقطه وپروغراملرغه مك مرتبه رضا ازله‌چق اولورلر، فقط آنلردن‌اش اوتمش اولور.

معلومدرکه دین باشقلرینك سوزلری هر وقت معیشت محاربه‌سنده مجبوری اولمغان شیلرده‌گنه یورر، اما مجبوری صورتلرده ایسه بونلرنك دلیلدن مجرد ویاکه یوق دلیللرنی بار دلیل کوسترولرینك اثری اولماز. زیرا حلال وحرام آیروم صورتده معلوم اولوب، بر حقده قوری سوزلرگه آنچه انابت ایدلماز.

ترکیه دولتی نظامی عسکر تشکیل ایتمك اولدیغنده ترك ملالری دین وشریعت اسمندن قارشو طورمشلر ایدی. صوگره‌دن ایسه تنظیمات خیریه‌لرگه هم قارشو چیقدیلر، کرانتین اصوللرینی شریعت‌که خلاف دیه دعوی ایتدیلر حتی بروقتلر کتاب باصمق ومطبعه آچمقلرنی شریعت اسمندن نهی دیتدیلر. اما هربری هواغه تارالمش توتون قبیلندن تارالوب کتدی، هیچ بر حکملری قالمادی. فقط ترکلرنی فرنگلر ترناقلرینه باطرر ایچون‌گنه یاردملری اولدی. اگرده آرانی ملالر چوالتوب تورماش اوله‌لر ایدی، ترکلر دخی ایرته‌رك یوروب اوزلرینی اوزلری خلاص ایده‌چکلر ایدی.

مسلمان عالملرندن بر فیلسوف: «دین اسلام حرام ایلمش شیلرنك هیچ بری مدنیت لوازمندن دگل ومدنیت لوازمندن اولان شیلرنك هیچ بری دین اسلامده حرام دگل!» دیه دعوی ایلر.

بناءعلیه مسلمانلر بوندن صوك اوزلرینك چیت قوملر ایله معیشت محاربه‌سینه کررگه محکوم اولدقلرینی آچیق بیلورلر. قوری قول ایله محاربه

ایتمك ممكن دگل ایدیكنی ده آڭلارلر. اوشبو سببدن بالالرینی آمریقان میسیونیرلری مكتبلرینه ویررگه مجبور اولورلر. بر بالانڭ یولی اوستونده مانع اولمق قصدیله بدون روسیه ملاسی تزلوب طورسه‌لرده مانع اوله بیلمازلر.

بویله‌شیلرگه مجبوریت اولماسون دیسه‌لر مسلمانلر اوز آرالرندن اولان «برتینلك قویان، اون‌تینلك زیان» كبی معناسز وحاصلسز بحثلرنی تاشلاب اوز بایلقلری واوز نظارتلری اوزرنده یگی مكتبلر آچوب عمومی صورتده اسلام بالالرینی تربیه ایتمك لازمدر.

اسلام بالالرینی چیتلر تربیه‌سینه ویرماكسزلك ایچون چاره یالڭز اوشبودر.

عبیدالله

غزیته‌لر عالمندن

١٠ نچی غنوارده، آرینبورغ شهرینڭ محترم رضاءالدین افندی فخرالدینف جنابلری طرفیندن نشر ایتله باشلاغان «شورا» ژورنالینڭ اوّلگی نومری چیقدی.

بو ژورنال حاضرگه قدر اورته روسیه تاتارلری آراسنده نشر ایتله باشلاغان مجله‌لرنڭ مندرجاتی جهتندن ایڭ مكملی در.

مجموعه‌نڭ: مشهور آدملر واُلوغ حادثه‌لر فصلینه فخرالدینف جنابلرینڭ ملی تاریخمزغه حاضرگه قدر قیلغان خدمتلری، بیك زور امیدلر باغلارغه مجبور ایته‌در.

تربیه وتعلیم، تقریظ وانتقاد فصللریندده بیك جدی مقاله‌لر، وقیمتلی خدمتلر كوره‌چكمزگه آلدانوق اشانب طوررغه ممكن در.

مجموعه‌نڭ باشنده محررلرگه خطاب بله‌ن تل‌حقنده:

قانچه تارتساڭ ای محرر سوزنی چیت تل سیبینه
تل یاسالماس گر طوغان سوز یاته‌اسا اوز ایبینه

دیب باشلانغان گوزل شعرلر، مجموعه‌نڭ تل حقنده بولغان مسلكینی یخشی كورسه‌ته‌در.

مجموعه تقریظ وانتقاد فصلینده: «الاصلاح» ده شهر افندی طرفندن اللزومیات‌كه یازلغان تنقیدنی تنقید ایته‌در. «الاصلاح» هیئهٔ تحریریه‌سینڭ كوبره‌ك اعضالری مجموعه بله‌ن بو طوغریده كاملا مشتركلردر. شوڭار كوره‌ده، مقاله‌نڭ مسئولیتی فقط صاحب امضاغه عائددر.

مجموعه‌نڭ روس ادبیاتی طوغریسنده رهبر ایته‌ره‌ك گلنار خانمنڭ اثرین انتخاب ایتوی بزنڭچه بر آز عجبره‌كدز. بو طوغریده رهبر طوتولورغه مكمل وكوب معلومات برله ترتیب ایتلگان نیلیدف وآلیكساندرفسكی اثرلری مسلكلری ومعلوماتلری بله‌نده موافقراق بولورلر ایدی.

یاڭا مجله‌گه موفقیت تلیمز!

ادبیات

حكیمانه سوزلر

(تركچه‌دن)

تن اوسدرسه‌ڭ جهانده برده‌شكسز، فیل بولو ممكن
اوقوب روحڭنی عالی ایلسه‌ڭ جبریل بولو ممكن

*

بر آز یولدوزچیلر باردر، كه كوكدن یولدوزازلیلر*
توبه‌نگه كوزده صالمیلر، همان كوكلرنی كوزلیلر
صاتالر فلسفه آنلر اورالاردمده حكمتدن
آیاق آستنده بازنی كورمیلر شول حالده غفلتدن

تأثر

(لیرمونتوفنڭ Молитва سرلوحه‌لی شعرینه تقلید)

عمرنڭ ایڭ چیتن، جایسز، اوڭایسز برمینوتنده
اگر یانسام قاتی حسرت وقایغینڭ مین اوطنده
اوقیم تیز تیز كوڭلدن برعجایب سوره قرآندن

(*) منجملرنڭ تاتارچه‌سیدر

عذابلر معنوی بر قول ایله‌ن آلونه‌در جاندن
اوچا دلمن بتون شك، شبهه‌لر هم‌مین‌جلی باشلیم
یا گاقلرنی مقدس کوز یه‌شمله انجلی باشلیم
بتونله‌ی صافلانا کوگلم، اوقیم ایمان بولام مؤمن
کیله راحت، جیگلمالکار خلاص بولام آور جوکدین
خدایا! سین طیغان اشلر تمام اقطع وابتردیم
ایه‌م باش سجده‌گه: «الله‌حق، الله‌اکبر!» دیم

ع. توقایف

خاتون قز عالمی.

بز عیبلی‌ده؛ بز کیملر صوڭ؟

بز ایرارمزنڭ اوسته‌زگه ۲ نچی ۳ نچی ٤ نچی خاتون آلولرینه رضا بولماساقده، وقنلرین فخش آرتندن اوتکارگانلرینی برده کوره‌سمز کیله‌سه‌ده، اوسمت باشلری قارا بواساده، بالا یغلاسه‌ده، ایو صووق بولساده، یالغش برحاجت برله کورشیگه کرسا کده، برنیچه کون خسته بولساقده بارچه‌سنده بزعیبلی، وایرلرمز قارشنده بز مسئول بولامز. بوعیبلرنی بز، اوستیمزگه‌ده آلامز، چونکه بزنی تربیه ایتکان کشیلر، بزگه قز بولوب دنیاغه کیلومزنڭ زور عیب ایکانینی جانمزغه سگدرب اویره‌تکانلر.

لکن مونه بو کیله‌چکده‌گی نرسه‌لرده کملر عیبلی ایکان؟ بتون روسیه مسلمه‌لرینڭ وحشیلکده یاشاولرینه، شهر قریه‌لرده ایرلر ایچون مکتب مدرسه‌لر بولوبده، نچه ونچه عصرلر خاتونلر ایچون هیچ بر یرده مکتب، مدرسه بولماونده، وبو زمانده ده بیك آقرنلق ایله بنا ایله‌نگنه باشلاونده، آمریقاده غرونلانده آطه‌سندغی «اسکیمو» قرمینڭ خاتونلرینه بیرگان حریتنیده بیرماولرنده، آفریقا زنجیلری خاتونلرینه کورساتکان شفقت، مرحمتنی بزگه کورسه‌تماولرنده، ایچوب ایسروب قایتوب اوترگانچی قیناولرنده، قویاش‌باقتیسی، آی‌نوری کورساتمای چینلکده آصراولرنده، اوزلرینڭ بزنی خسته ایتوبده‌خاتونم‌آوری‌اویله‌نه‌سی دیه دیه سویلانولرنده، واویله‌نوبده قارت خانوننی آچ یالانغاچ آصراولرینه وغیریلر وغیریلر...

اوشبولرنڭ بارچه‌سنده کیملر عیبلی ایسکان؟ وکیملر مسئول بولورغه تیوشلی ایکان؟ ثله بواشلرده‌ده بز عیبلی میکان؟

ایشته ایرلر دیدکنچه: بزم ساچ اوزون عقل قصقه اولدیغندن بو سؤاللرگه قطعی جواب بیره بلمدم.

قصقه ساچلی، طولی عقللی ایرلر جواب بیرسونلرده زمان ایرلری ایسه عیبلرینك اقرار ایتسونلر.

حرمتلو ایرلر! شونیده خاطرگزگه آلسگزکه بتون انسانلرنڭ حیات اصلیسی بز توگلمی؟

اوتمش وکیله‌چك زمانده ملت خاتونلر النده اولدیغندن واولاچغندن بزنی تربیه وکمالنکه ایرشدرمگه بیوك احتیاج وار دگلمی؟ بز خاتونلر ملتنڭ حیات معنویه‌سینی کورساتکان بر کوزگی حکمنده توگلمی درلر؟

بز وجمله خلقلرنڭ «تربیه‌ء اساسیه» آنا قوچانده ومدنیتنڭ الك درسلرنی ینه شول آنالر قولنده اوگره‌نیورلر توگلمی؟

بر بالا ایچون کندی آناسی بولووی نه قدر شرف وحاجت ایسه، بتون ملتنڭ بزگه شودرجه احتیاجلری بار توگلمی؟ بر آنا کندی بالاسینی نه درجه‌ده شفقت ومرحمت اوزره تربیه ایتدیکی کبی بزده عموم ملت ایرلرینی شو درجه‌ده تربیه صحت وعافیتلرینه چالیشورغه حاضر توگلمیمز؟ بتون آدملرنڭ سعادت حقیقیه‌سی بزم قولده توگلمی؟ دها دوغریسن ایتکانده «تربیهٔ معنویه» هپ بزم قولده توگلمی؟ البت بو صوگغی سؤاللرم جوابنی بلی سزسگز دیه‌چکسز. لکن عائله باشی بولغان برخاتون تربیه، علم ومعرفتدن محروم ایسه البته

شو سؤاللرنڭ جوابنده دینلان وظیفه لری حقیله ایفا ایده میه چکلر.

اگر بوکبی وظیفه لری حقیله ادا ایتدره سگز کیلسه ایرلردن زیاده خاتونلر تربیه سینه دقت ایدگز، وبو کوندن باشلاب اشکه کرشگز! انسانیت مدنیت دعواسنده بولساگز بوکوندن باشلاب انسانیت مدنیتگزی کوسترگز.

اصلاحچی: معلمه ماهسرور «پشلی»

«تاتارلارنڭ دنیاغه وداع‌لری»

غزته لر وقت وقت بیك تملی وبیك، تاتلی، مقاله‌لر نشر ایده‌لر، حتی‌که بودرجه‌نی اوزدق، ایمدی زورراق ومهم‌رك مسئله‌لرده سویلاشیك دیگان سوزلرده اوچراشدرغالی. وکوب وقتده ملت «حیات» اویوننڭ ایشوگینی آچوبده کرورگه آیاغنی کوتارگان کبی امیدلی روشده کورسته‌لر. چونکه آلار (یعنی غزته‌چی‌لر) شهرلرده. شهر خلقی آز بولسه‌ده اویانغانراق. اما تاتارلرنڭ کوب یری بولغان آولده اوطروب بر ایکی نومرغنه بولسه‌ده یازوب قاراسه‌لر ایدی، قول‌لری قالتورادقندین قلم‌لری توشار، وبر جمله یازا آلماس ایدیلر. فکرلری سوز تابا آلماس ایدی. چونکه آول خلقی عموما نادان غافل وقارالاردر. غزته‌ده‌گی هیچ‌بر سوزگه مخاطب توگل‌لردر. حیات اویوننڭ ایشوگینی آچوب کره باشلاو توگل، حیات نرسه ایدکنی‌ده بلمیلر، اول نیگه کیرككنیده بلمیلر، آنڭ یولی قایده، آنده قایدین بارورغاده بلمی‌لر، آطلاغان صاین «دن» دیلر، اما اوزلرنده دین‌نڭ اخلاص‌سزغنه فایده‌سزغنه ایتوب وقتی بولغانده نمازماتاشدرووندین باشقه‌سی قالماغان. آرالرندین امیدلی اشلك‌لی کشی‌لر اوسووی ویتشووی‌ده احتمال یوق. چونکه مدرسه‌لر ومکتب‌لر برباد، آنڭ کیراکلگینی آڭلاغان کشی یوق. آڭلایاچق‌ده توگل‌لر. مقصودلریده آڭلاو توگل.

کتاب قاراو یوق، غزته وادبیات توتقان یوق، دنیادین خبرلری یوق، مسلمان قرداش‌لرینڭ قایغوسنی شادلغنی بلگان یوق. غنوارنڭ برنچی هفته‌سنده بواده یارمونکا بولدی

خرافات تاراتوچی کریمف‌لر تیره‌سنده........

یالارغه جیولغان صیرلر کبی برسی برسینه قرن قرن قاراب، وعیب ازلاب، کتاب آقتاروچی ملا وشاکردلر آراسنده هیچ یونلی سوز یوق، ادب واحترام یوق، آلا تورغان کتابلری ایسه دعالق حزب‌الاعظم، سیدبطال قصه‌سی، ابن سینا یالغانی، بوا دملاسی‌نڭ توزسز وکیلوشسز ماقتانوودن وکورکا کبی قاباروندن عبارة بولغان سیاحت اثری، تورلی مسجد وشهر رسم‌لری، فال وسال نامه‌لری وباشقه شونڭ کبی کتاب‌لردر. بوندین باشقه عطرشادن باشقه آلاچق نرسه‌لریده یوقدر.

ایمدی حامی دین دیگان ملا کیساکاری‌نڭ حال‌لری شولای بولغاچ بتون بوا تیره‌سی‌نڭ مسلمانلری نیچوك آغارسون‌لر.

یوق یوق، بزنڭ تاتارلر آغاراچق توگل، «حیات» اویوننڭ یولینی بله‌چك‌ده توگل‌لر. آلار ایندی انقراض‌غه ویوز توبان کینارگه حاضرلنه‌لر، یاز باشنده صو تاشقانده ایسکی به‌کی‌لرگه یراقدین ایلانوب ایلانوب صو نچوك قویولدغی کبی، تاتار دنیاسیده شولای ایلانه باشلادی، تاتارلرده ایك برنچی قاتینی ایلانوب بتوره‌لر ایندی. کوب اوتسه دخی بش ایلانه‌سی لری قالدی. صوڭره بارچه‌سی برگه انقراض به‌کی‌سینه تیالا وطغولاچقلردر. وشوندین صوڭ دنیا یوزنده نادان کشیلر قالمایاچق‌لاردر.

مین ایسکی غزیته‌لر وکالندار یاپراقلری، حکایه کتابلری، ودعالقلرنیده بارچه‌سنی جیامن. صوڭغی قوم تاریخ یازغانده شولاردین قاراب فائده‌لنسون‌لر اوچون. بیگره‌کده دعالق‌لارنی

وشوندی آلداوچ یالغان‌نرسه‌لرنی جیامن تا که تاریخ محقق‌لری بزنلڭ بتوومزنلڭ سبب‌لرینی تیکشور- گانده اختلاف قیلوشماسونلر اوچون. بواشم برلان آلارغه برخدمت ایتکان بولسام کیره‌ك.

بتون روسیه خلقی یر اوچون جان آیامی، مال آیامی یوردکلرنده برتاتار یر دیدکی یوقدر. آیاز واویاو خاق روسیه‌نلڭ برچیتندین ایکنچی چیتنه کوچدکاری حالده بر تاتار بولسون اوز غوبیرناسینه‌ده کوچدکی یوق. درستنی ایتکانده دنیاده یاشاسیلری کیلمی. هم واقعاده بویله ماتور دنیاده تاتار کبی همتسز غیرتسز اشدین چقغان، نادان، فائده ضررنی بلمی، بولغان آشی ریادن عبارت بولغان خلق اوچون بونده طروده کیلوشمی، بتسونلر، تاتار بولماسه‌لر آدم بولورلر. یوقسه ایندی، نی دییم؟ معلم ب.

مدرسه خبرلری

پینزا غوبیرناسنده «قشترو» نام قریه‌ده خیر الدین ملا مدرسه‌سی بناسی یخشی‌غنه بولسه‌ده امام افندی خلقدن نفوذی توشوندن قورقوب معلم قویدرماینچه ایسکی اصول ایله‌اوزی اوقوتقان بولوب بر نرسه‌ده بلدرماینچه کوبمی‌ملت‌بالالرینڭ آلتوندن قدرلی عمرلرن اوتکارمکده

٢ نچی‌سی حسن ملا مدرسه‌سی بواوب ایسکی اصول ایله اوزی اوقوتقان بولوب ماتاشا ثمره‌سی کورنمیدر. معلم‌ده یوق.

٣ نچی‌سی عبد الکریم آخوند مدرسه‌سیدر. بومدرسه‌ده یوز ایللی قدرلی شاکرد بولوب، بر.زفدن قوتلغان آرسلاندای شاکردلرده آز دگلدر. اگر ترتیبلی برمدرسه بولغانده ابتدائی رشدی، اعدادی صنفلری وجودکه کله‌چك بر مدرسه‌در. لکن مع التأسف ترتیب فلان یوق، اصولده ایسکیدر وشول ١٥٠ قدری شاکردکه، تورلی تورلی کتابلرغه مذکور آخوند کندوسی معلم‌ده، مدرس‌ده اسمن کوتاروب یوریدر. اویلاب قاراکز: محله اشنده قاراغان بر بلش ملاسی ١٥٠ قدری شاکردنی تربیه‌ایله‌بیله‌چکمی؟

مذکور مدرسه‌دن اطرافغه ملالر تاراله اشته شو ذاتلر ملت رئیسلکنده لیاقتلی بولوب تارالالر میکان؟

«قشترو» بایلرینڭ معلم آلماولری، آخوند نلڭ‌ده باشقارغان بولوب نه قدری ملت بالالرون نادان قالدرووی، شاکردلرنڭ‌ده اوقوماولرون اوقو دیب بلوب ترولری قزغانچ حاللردندر. معلم.

کیلمده مدرسه‌لر.

صوفیه بیکه جانتورینا بلبای اویازی کیلم قریه‌سنه اوتوزار آرشینلی اوچ ایرلر وبر قزلر مدرسه‌سی بناقیلدرمش ایدی. مذکور مدرسه‌لرنڭ راصخودینه صرف قیلورغه ایکی یوز دیساتینه یرده وقف قیلمش ایدی.

مدرسه‌نی اصلاح قیلرغه هم وقف‌اشلرنی‌قارارغه اسماعیل حضرتکه طاپشردی. یاش ملا، اسماعیل مخدوم اوچ سنه‌دن بیرلی شاکردلرنی اوقتمی وقف آطلر ایله تلاسه قایده کیتوب، آطنه‌لرچه‌طروب قایته، وقفنی اوزی تلاگانچه تلاسه قایده توته، اسماعیل مخدوم وقف پارازیتیگنه بولوب یاتقاچ، صوفیه بیکه مدرسه‌سنه کرودن اسماعیل مخدومنی منع‌قیلدی. مدرسه‌اداره‌سینی مصرده تحصیل قیلمش افتح افندیه طاپشردی. اسماعیل مخدومنڭ اتکاسی عبد الرحمن ملاغه ملا بولاچاق الکان شاکردلرنی اوقتو ایچون بر مدرسه‌سنی بیردی.

ابتدائی، رشدی صنفلرنی اوقوتر ایچرن، چیتدن ٣ معلم جلب قیلوب، قزلر اوقتو ایچونده (٣) معلمه جلب قیلدی.

اوقو ٢٤ نچی سنتابرده باشلاندی صوفیه‌بیکه‌نڭ بو اشنه حضرتلرنڭ کبرلری تحمل قیله آلمادی

کیلـگان بر شاکردنی بزنڭ اسمکه کیـله دیب، صنفقه کرورگه کیلـگان کچکنه بالالرنیده اوزلرینه آلا باشلادیلر. هم الـکان شاکردلر واسطه‌سیـله رشدی شاکردلرنی قتورته باشلادیلر:

معلملر کیتسه مخدوم حضرتده بو یل بیك نق اوقوتامدی، قارت حضرتده اوقوته، رشدیه، اعدادیه‌ده، عالیه‌ده بولا حضرتلرده مدرسه ملت مدرسه‌سی بر وقف خلقنقی بزگه معلملر کیرکمی دیب خلقدن معلملرنی جیبررگه‌پریغاوار جیه‌لر. موندی‌طارطشو ایله‌ده معلملرنی یباره آلمغـاج اسماعیـل مخدوم خولیگانستوا طریقی ایله خلقنی ایتـالك آستندن قتورته. خلقده اسماعیل مخدومنڭ سوزینه قاراب برنیچه مرتبه پاغروم یاصیلر وحشت کوندن کون قوتلنه. صوفیه بیکـه‌ده مدرسه‌سنـدن حضرتلرگـه قاراغان شاکردلرنی قووب چغارا. بو اشکه خلق بیك یمان کوز ایله قاری، بیك آچولانه‌لر، معلم لرنی اوترامز دیگان طاوشلر ایشتله، نهایت‌تونله برله معلملر طوره طورغان‌مدرسه‌گه ریوالویر ایلان آطوب اونبر تیره‌زنی واطوب بترسه‌لرده‌معلملرگه ضرر تیمی بو کشیلرنی توتوب صودقه بیره‌لر. مونه بزنڭ حضرتلرنڭ ملتکه خدمتلری؟ حلمی

داخلی خبرلر:

اورالسکیده ١٢نچی غنوارده ع. کمال افندینڭ «بختسز یکت» نام پیصیاسی اوینالدی. صوڭنـدن «دینشیك علی» نامندگی کامیدیه‌ده قویلوب، روللر بیك گوزل چقدیلر.

موزیقه شرق کویلرن اویناب‌اوزینه برتورلی جانلیلق بیره ایدی. باشـده تیاترو اویناتماسقـه عریضه بیروب یورگان متعصب تاتارلر، پییصاده آتالری بیره‌گـان گوزل نصیحتلـرنی ایشتـکاچ، اختیارسز: یشاسون تیاتر! یشاسـون یاشلر! دیه قچقرورغه مجبور بولدیلر. خلق بیك کوب کیلگان ایدی: بناءً علیه اصبورده یخشی بولدی.

«الاصلاح مخبری»

مسلمانلرنڭ صوراوی بوینچـه یکاترینبـورغ زیمستواسی «صاری» آولی‌نڭ مدرسه‌سنه ٢٤٠ صوم، «آلابوغالی» مدرسه‌سنه ٣٠٠صوم، «قلوجبای» مدرسه‌سنه ١٨٠ صوم آقچه تعیین قیلمشدر.

№ ٢٠١ « یولدزده » بـووا مدرسی داملا نورعلی حضرتنڭ: «مدرسه‌ده بوسنه ممالك اسلامیه دارالفنونلرنده‌گیچه: تفسیر، حدیث، نحو، معان؛ تاریخ، فقه، اصول، منطق، کلام، حکمت فنلری اوقوتله باشلاندی، خلفه‌لرگه‌ده هرقایوسینه فنلـر وکتابلر آیرلوب بیرلدی، فـقط محـله خلفه‌دن قورقغانغه مکتبنی‌مدرسه‌دن‌آیرلمادی» دیه یازغان خطنی ارقوغاچ آبدراب کیتدم، نی ایترگه‌ده بلمه‌دم، نیچوك تأویل قیلسامده اوچینه چغا آلمادم. بووانی کورمگان بلمه‌گان کشـی بولسام بلـکه اول درجه شاشمای: بزوا مدرسه‌سیده برآز ارەتکه کره باشلاغان ایکان دیور ایدمده اشی‌بتدارایدی. فقط‌بن بووانی بیك یاخشی بلـگانگه کوره جودەب بتدم.

بناءً علیه شول حیرتمنی همده باشقه بووا حالنی بلـگان افندیلرکده بنم کبی حیرتلرنی بیروگه سبب بولور دیه حضرتدن برقدر سؤاللر سوریسم کیله انشاالله‌جواب بیرمی بزنی بوحیرتده قالدرماس.

١- شول فنلرنی حضرت اوزی اوقوتسه اول شول همیشه لایسەن ولایغنی من جوع اولان بخارا بوتقاسیدر. خلفه‌لر اوقوتسه آندی تبرك خلفه‌لر کملر ایکان؟ بووامدرسه‌سنده شولای هرفنده اسپیسیالیستلر بارمی ایکاننی؟ ثلله حضرت استانبولدن ٣-٤ معلم آلوب کیلدی میکان؟

٢- مکتب بالالری مدرسه‌دن آیرلماغاچ اول قایسی یرنڭ دارالفنون سیستمی ایکان؟

٣- تاریخ اسلام اوقولا ایکان بوادە ترکچه یازلغان تاریخ کتابنی بلوچی خلفه قایدن تابلدی ایکان؟ ینه‌ده تاریخ اوچون مطلق جغرافیه بلورگه کیرك بولدغندن یرنی اوگز موگزنده دیگان خلفه‌لر نیچوك ایتوب تاریخ اوقوتا آلسونلر؟

٤ـ شول اینلگان فنلردن اوقولا تورغان کتابلری نی ایکان؟ نحودن: عوامل، ترکیب، انموذج شرحمله. منطقدن: ایساغوجی، شمسیه، سلم قاضی. کلامدن: خیالی ایله عقائدالنسفی، انوارعلیه، حکمتدن: حکمة‌العین‌لر اولسه اش تمام یرینه یتکان ایکان. آنلر ایله بیک کوبدن ملت‌نی چرتوب کیلنگانگه کوره غزیته‌لرگه یازوب ترتیب‌گه صالدق دیوده نه‌معنی بار ایکان؟

موندن مقدم فکرلیراك شاکردلر بار وقتده‌ده نیچه مرتبه بولغه سالنسه‌ده همیشه دوام ایته آلمیدر ایدی. بو مرتبه‌سنده (اگر یازو راست بولسه) نیشلار ایکان؟

مونـا شول مین شوشی سوآللرده بیك شبه‌ده بولغانغه کوره حج سفری حضرتکه بیك اثر بیرگان، دیه آشغوب آشغوب تبریك قیله آلمیم. بلکه بالعکس اول یازولرنی برکوز بویاوی شیکللی گنه برنرسه دیب اویلیم.

٥ـ حضرتنك محله‌دن شبه‌سی نیچه سنه‌لردن بیرلی خلقنی آستقی طرفدن اصلاح وترتیبکه قوترتوب کیلروی توکل میکان؟

فاتح صادقوف

قزان خبرلری:

سیداشفلر غزیته‌سینك، پراؤا کاترسکی ؤیخودکاسینه:

محترم صنائع نفسیه متخصصی یوتکوف جنابلرینه، بزنك مقاله‌مزنی بتونلای بزوق معناده آکلانوب، اوزلرینك اقتداسزلقلارن قابلار ایچون، بزگه قارشی یوشکوف جنابلرین قالقان توتب، یازدرغان مقاله‌لرینه جواب کیله‌چك نومیرده چغاچاق.

بو کونلرده قزان یاشلری «موزیکا جمعیتی» اسملی بر کچره ککنه جمعیت اویوشدردیلر. جمعیتنك مقصودی ملی موزیکانی خلقمز آراسینده طاراتوهم بر ترتیبکه صالوب ملی آرکیستر تألیف ایتودر. حاضرگه اعضالر آراسینده اسکریپکا، گیتار، ماندالینا فله‌ییت وپیانینوده اویناوچیلر بار.

اوّلگی جییلشلرینده یاصاب قاراغان دیپاتلر موفیقتلی چقغانلقدن اعضالر بوکونلرده بیگره‌ك طرشب اش باشلرغه طورالر.

موزیکا ملتنك شادلق وقایغولرین، تلی بله‌ن ایتوب قلمی بله‌ن یازب خارجگه چغارا آلماسلق حسیاتلرین درست صورتده آکلاتوچی بولغانلقدن ملی موزیکاملی ادبیات وتیاترولر قدر وك اهمیتنی حائز اشدر. جمعیتنك مقصدلریندن برسیده اعضالرنك بوایسکوستؤالرین تکمیل‌گه طرشو بولغانلقدن، بو یاش جمعیتدن کیله‌چکده موزیکا خادملری چغار دیب امید ایتواورنسز بولماس دیب امید ایته‌مز.

بز اوز طرفمزدن بواشنی باشلاب یوروچیلرنی تبریك ایتوب چن کوکلمزدن موفقیتلرین امید ایته‌مز!

جمعیتنك اوصتافی تیز زمانده تصدیق ایتلرگه بیرله‌چکدر.

کول بویی مدرسه‌سنده شاگردلر همان حمل‌گه یوریلر: شاگردلر بر وقت اوزلری حمل‌گه یورماسکه وعده‌ی شاگردلك عالمینه یوز قارالغی کیتره تورغان رذالتلرنی یوکلاماسکه دیب عهد بیرگان بولسه‌لرده، کول‌بویی مدرسه‌سینك شاگردلری مدرسه اداره‌سی منع ایتسه‌ده چیت محله‌لرگه قدر حمل‌چیلك قیلوب یوریلر حتی عالیه شاکردلری باشقه شاگردلرگه ایرك بیرمی طالاشه، طالاشه حمل‌گه کیته‌لر دیب اداره‌مزگه بلدردیلر.

خولیگانلرغه اعلان نفرت

معلومکزدر یگـا بسته‌ده ١١نچی مسجد محله‌سنده ایسکی غود قومندن قالمش برنچه متعصب (کچه یعقوب، قاسم عبداللین، فاتح مخدوم، زینت قارت، هم مسجد مدرسه هم مکتب پاپوچیتلی شاکر

ابلییف)لر باردر. شولار اوز آرا کیڭاشوب ١٢نچی غنوارده محله‌مکتبینه کچه‌یعقوبنی ییره‌شار، کچه‌یعقوبك مکتبکه کروب بالالارنڭ قوللرنده بولغان عالمجان حضرتنڭ قرق‌حدیث، تتمه، معاملات، بدأالمعارف وغیر کتابلرنی قاراب یوردکدن صوڭره، منتظم الفبا وبدأالمعارف کتابلرنی قولینه آلوب «بو کتابلر بارده چوق ... عالمجان ملا کتابلری، بوکتابلرده چوق ...نلر، ادبیات کیچه‌لری، تیاترلرده شوشی کتابلردن چقدی بیت» دیوب یرگه آطوب بردی. هم معلممز ابوالمکارم افندیگه‌ده «رسول‌الله‌دن قالغان ایچکنی (؟) اوقوتماین، عالمجان ملانڭ شیطان سبقلرنی اوقتوب یاتاسڭ، ذون موندن» دیدی. آڭار قارشی بعض شاکردلر طرفندن «یعقوب آبزی! الوغ کشی‌گه آلداو کیلشمی، رسول‌الله زماننده ایچك دگل حاضرگی حرفلرده، اولمغان» دیولسه‌ده «سندن جواب صورامیلر» دیوب قوللرون تیز تیز سلتندرگلب چغوب کیتدی.

معلم افندیك موڭارچه نه‌قدر آورلقلرغه تورسه‌ده، بولای اش زورغه کیتکاچ، اوزینڭ موندن صوڭ اوقتوده دوام ایته آلمایاچغنی اعلان قیلوب مکتبدن چغوب کیتدی.

بزده معلمسز قالدقمزنی آڭلاب نی اشلارگه بلماین آبدراشوب تارالدق، حاضرده باشقه‌مکتبلرده بزنڭ ایبداشلرمز ترشوب اوقوب یورگانده، بز اورامده قارتیبوب یوررگه قالدق.

قایسی مکتبکه‌گنه بارساقده قبول ایته‌یلر، بزنڭ ایلڭ اجتهاد برله اوقی تورغان وقتده، معلمه‌زنی ییروب بزنی اوقودن محروم ایتدکلری ایچون، بز شاگردلر، یوقاریده اسملری مذکور آدملرگه اعلان نفرت قیله‌مز.

اگرده اول نفرتنی اوستلرینه آلماسالر اولگی معلممز شیکللی معلم تابوب بیرسونلر.

شاگردلر.

اداره‌ـبولارغه سزگنه توگل، بلکه کیله‌چك‌ده اعلان نفرت ایته‌چکلر.

مکتوب

محترم محرر افندی:

ملت نامنه شول توبانداگی سوزلرمزی قالدرمای «الاصلاح» جریده‌سنه درج قیلساڭز بتون تنمز جانمز ایله ممنون اولور ایدك.

«اوفا مدرسهٔ عثمانیه»

وقت، غزیته‌سینڭ ١٦٥نچی نومیره‌سنده هادی امضاسیله بزنڭ برآغاج معلم مدرسهٔ عثمانیه‌نی ماقتاب یازغان بولمش. حالبوکه مدرسهٔ عثمانیه‌نڭ حالی بالعکس ترتیبسز ونظامسز اولوب اصلاح وفنون جدیدلرنڭ اسمیك یوقدر. عجبا بونیندااین زور افترا ونیندااین زور خیانت، آخرسی اوزی تورغان مدرسه‌نی ماقتاب یازماق‌موده بولوب کیتکاندانمی، ثلله ماقتاب یازسام احتمال درجه‌م آرتورده خیرالله حضرتنڭ اقرابالری آراسنده اعتبارم زور اولوب قدرلی بولورمن دیو ظن ایتکاندانمی؛ مدرسه‌مزده هیچ بولمغان نرسه‌لرنی فلان‌بار توگان بار، شونده‌ای وبونده‌ای فنون جدیده‌لر اوقلماقده دیه‌لاف اورمش، حالبوکه بوافندیه عموم طلبه فایده‌سنی قاراب شاکردلرنڭ نینداین آیانچ حالده ایزلوب علمدن بی‌خبر ومحروم اولدقلرنی یازماق تیوشلی ایدی. چونکه بزلر خیرالله حضرة بار وقتده هرآتنه بوینه ایکی درس‌ایله کفایه لنوب کون اوتکاردك، نیشلامك کیرك آتالرمز خیرالله حضرتکه دیب یبارگانگه بالضروره فاتحه دیه‌رك بورقته قدر آلدانوب یاتدق. هم خیرالله حضرت اوزی ایکی درسدن آرتقغه اولگره آلمیدر ایدی. بلکه قایسی برسنه بوایکی درسده هر آطنه‌ده الا کمیدر ایدی. چونکه اوزی قاضی بر طرفدن آخوند ومدرس اولوبده نچـك هربرسنه یتشورگه کیرك بو توغریدك آنی عیبك قیله آلمیز. بناءعلیه حضرتنڭ وفاتی صوڭنده بیك زور امید ایله انشأالله چیندن معلملر آلدررلر دیب امید

اینساکده مطلوبمزه ایرشه‌آلمادقمز وقتده‌هادی افندینڭ مطبوعات واسیطه‌سیله بتون ملتکه افترا ایله مدرسه‌مزنی ماقتاب یازماقینه بزاظهار نفرت ایته‌مز. بوغنه چیتماسه مدرسه عثمانیه‌ده دورت یوز طلبه اولوب اعدادی، وعالی صنفلرنك گوزل درجه‌ده زمانغه موافق، تفسیر، حدیث، ادبیات، هیئت وبلمام‌نه‌لر کبی فنلراوقلماقك دیگان. هیهات افندم، بوسوزلره ملت نه دیور، بونلرنی نیندااین معلملر اوقته ایکان دیب کوڭلرینه کیلمازمیکان ؟

قرداشلرم: بوعقل ایله موازنه قیلوب قاراغانك اویات، وجدانسزلق دگلمی؟ بوافندینڭ یـازغان سوزلرینه قاراب چیتدن ایـکنچی بر کشی کیلسه مدرسه‌مزه نه‌دیور، ونه‌کوز ایله باقار بونی تـأمل ایتمالی، قایه‌بزده‌اصلاح، قایه‌معلم، قایه بزده فنون جدیده، هیچ برسی یوق. توگل بوغنه بلـکه بونلرنی قایغورته تورغان کشیلرمزده یوقدر .

بنأعلیه هرانسانه ممکن قدر حقیقتنی یاشرمای توغریدن توغری میدانه قویماق لازمدر . چونکه قل‌الحق ولوکان مرا قبیلندن حقیقتنی میدانه قویوب ملته عرض‌ایتمك، ایڭ برنچی ادیب واهل انصاف اولان کمسه‌لرنك وظیفه‌لرندن اولسه گیرك.

اسماعیل طاهر زاده

متفرقــه

زکی شاگردنڭ مدرسه‌دن قوولووی.

١٥ نچی نومردن ما بعد

زکی شولایده‌اوزینڭ بلماونی اعتراف ایتمادی. مین لغتنی گنه بلمایمن جهل‌اللغه مما لایعب‌دیلر. لغتنی بلسه‌م، بارنی ده‌بله‌من، دیب کوب قچقرشدی. فقط شاکردلر تیوشلی گنه سوزلرنی ایته‌لرده زکی ایله قچقرشمایلر، تیك کولومسرابکنه‌اولتره‌لرایدی. شاکردلرنڭ مقصودی: زکی‌گه بر فکر بیـرو اولدیغندان، زکی‌نڭ کوڭلی قالماسون، دیب‌نیچکك طرشدیلر. صوکره آزراقغنه زکی‌دن سوزصوراب، زکی طرفینه غلبه‌للك‌نی‌ده قالدردیلـر، زکی‌نڭ منطق حقندەغی اعتقادی بیـك آزغنه بولسـه‌ده یومشاردی. مدرسه‌سینه قایتقاچ بر حالنی مفصلا مبارکجان خلفه‌گه سویلادی. بر نیچـه آطنـه‌دان صوڭ مبارکجان خلفه اوزی شول شاکردلرنی، اٹ ایدوب سوگوب قایتیم ئلی، دیب علمیه مدرسه‌سینه باردی. شاگردلر خلفه‌نی قارشولادیلر. چای حاضرلادیلر. وهر تورلی بابدن سوز بـاشلاب قاراسه‌لرده، مبارکجان خلفـه هیـچ‌ده یخشـی‌لاب سویلاشمادی، نیچك بولسه‌ده اوقو مسئله‌سنی اور طاغه چغاردی. منطق کلام‌گنه اوقومـق کیراك‌م؟ ئلله یوقاری‌ده ذکر ایدولنگان علوم دینیه ایله فنون‌جدیده کیرا کمی؟ بو خصوصده هر ایکی‌طرف کوب سوز سویلادی. قصقه‌سی مبارکجان خلفه سوزنچه منطق بلنسه‌باشقه‌سی اوقمای‌بلنه.شاگردلر ممکن دگل دیلر. شـولای قزولاب سویـلاشوب اوترغانده بزنڭ زکی مخدوم‌ده کیلوب کردی. زکی کیلـگانینی کورگاچ مبارکجان خلفه بیگراك قوتره باشلادی، اچکان کشی‌کبی اوسته‌ل صوغوب سز برنی بلمایسز، نادانسز دیب قچقره‌باشلادی. شاگردلر موڭارچه انصاف‌اوزرینه ورعایه‌ایدوبکنه سویلاشه‌لر ایدی. مبارکجان حلفه‌نڭ بو وحشتنی کورگاچ رعایه فلاننی طاشلاب حق سوزنی بیك آچی اوله‌رق سویلای باشلادیلر.

منطق بلـگان آدم‌باشقه‌سنی اوقمای بله دیسڭ اوزڭ قرقدان اوزغانسڭ موندان‌صوڭ بله‌تورغان زمانڭ توگل، بلـگاننی اویراته تورغان زمانـڭ دین علماسینه بلو لازم اولان علوم‌نی بـله‌سکمی دیب مبارکجان‌دن بیك کوب اساس دینیه‌یه عائد مسئله‌لردن حتی پیغمبرنڭ سیر وتاریخ‌لرینه‌قدرلی صورادیلر. مبارکجان خلفه همه‌سینه سکوت، یاکه سوگش برله‌ن جواب بیره، همـانده جهـالتینی اعتراف ایتمای، مین بولارنی‌قاراغانم‌یوق، قاراسام

بلەمن، دیب فخرە ایدی. شاگردلردە ایللی‌گەچە قاراب بلمگان، کوب بولسە ١٠—١٥ یل عمرنڭ بار ایندی نیچك بلورسنڭ دیلر ایدی. سوز کوبایدی، الکانگە کیتدی، طرفین‌دە رعایە ایدونی طاشلادیلر. شاگردلر مبارکجان خلفەنی باشقەچە قناعتلاندرە آلمغاچ آلدینە تفسیر، حدیث سیرلرنی کیتروب طاشلادیلر. خصوصی بحث‌لرنی مطالعە ایدوب بیرونی اوتندیلر.

خلفـە جنابلرینڭ لغـت بلمای اعرابنی‌دە یخشی بلمای، بلاغت فنینە دائر سوزلر چقسە بیگراكدە آبدراب قالسە، ملاجامی، اختری، قاموس صوری باشلادی شاگردلر یوق‌دیلر، کیترمایلر، هروقت بولرنی اوستراب یوروسنڭ مونی؟ دیب کولوبدە قویالر ایدی. شاگردلر سوزنڭ صوگننڭ: ابتدائی بالالرغە بلـو تیوش بولغان تاریخ نبی‌نی علوم دینیەنڭ اساسنی بلمادیکنی، حتی مختصرنی‌دە شاگردلرینە ترجمە قاراب درس بیردیکنی، همەسنی بیك آچیق مبارکجان‌غە سویلادیلر. خلفە مونڭ ایلەدە جهالتینی بلمادی، بلسەدە عنادا انکاردە اولدی ایسەدە، بوصوگغی مجلس زکیگە نیچە آیلر ادبیات اوقوب آلمایاچاق فکرنی اورناشدردی. دنیادە برنچی عالم دیب اویلاغان مبارکجان‌نڭ بوقدرلی جهالتنی کوروب، منطقغە بولغان محبتی تمام ناقص‌لندی، منطق اوقوسەق باشقەسنی بلەمز دعوی‌سنی، وجدانی، عقلی قبول ایتمای باشلادی. بومجلس‌دە مبارکجانغە أیتولگان سوزلرنڭ حق‌می، یوقمی ایدیکنی بیك تیران اویلی باشلادی. وهر آطنەدە شول شاکردلر یانینە بارە، وآلاردە بارغان صابون علوم، معارف وملت حقننڭ سوز آچە باشلادیلر. وزکی‌گە هرتورلی رومان‌لر مرأتلر، ترجمانلـر بیرەلر، زکـی‌دە بولارنی بیك لذةلنوب اوقی ومعلومات آلە ایدی. شول مجلس‌دن صوڭ مبارکجان خلفـە زکی مخدومنی مدرسۀ علمیەگە قاتشماسقە وآلار برلان سویلاشماسکە امر ایتدوکدان زکی اوزنڭ آنـدە بار وچلغنی بردە بلدرمای، آلوب کیلگان ادبیاتلرنی‌دە کشی کورگاننڭ اوقومی باشلادی اوّل زمانـدە ساعت ١٢دن صوڭ کشی یاتقاچ، مواقف، مولوی‌حسن، حمیدالله‌لر قاری ایدی. حاضر، شول زمانلردە مواقف ایچینە صالوب ادبیات، تاریخ قاری باشلادی. منطق اوقوسەق بارسنی بلەمزمو ایکان یوقمیکان‌لگنی بیك تیران اویلی باشلادی. اوزی منطق‌نی اوقوغان، یخشی بلگان بولسەدە، تفسیر، حدیث‌نی وباشقە کتابلرنی مطالعە ایدوب بـلە آلماغانلغن بیك یخشی توشوندی. رسالەلردە تاتار شاکردلرنڭ نادانلغنی مدرسەلرنڭ ناچارلغینی، نیچەیل عرب تلی، اوقوسەلردە نەسویلارگە، نـە یازارغە، بلماولرنی دین‌دە، فن‌دە بلماولرنی بیان ایتکان مقالەلرنی کوروب زکی مخدوم اوزینڭ بولغان مدرسەسننڭ‌گی اوقوشنی اوزنڭ وایبداشلرنڭ نەقدرلی نرسە بلگانلگنی تیکشرە باشلادی.

آخری‌بار عالمجان ابراهیمف.

اعلانلر

«شعرلر کتبخانەسندن»
٤نچی دفتر

عبدالله توقاي شعرلري

بوکونلردە شرف مطبعەسندە گوزل صورتدە باصلوب چقدی.

بهاسی ١٢ تین، پوچتە ایلە ١٤ تین.

هر یرنڭ مشهور کتابچیلرندە صاتولا.

ناشرلرینە آدرس
Казань, Типографія ШАРАФЪ.

صرف عربی ٢٥ تین پوچطه ایله ٢٩ تین

عربچه‌نڭ مفرداتینه متعلق قواعد بیانندن، جامع وموضوعدن خارج مسئله‌لردن پاك انتاج تدریجی وتعلیم بالمعاینه اصولیله تعلیمگه موافق صورتده، صوڭ درجه‌ده اصول تعلیمگه ماهر جمعیت طرفندن ترتیب اولنغان برکتابدر، غیر مأنوس لغتلری ایچون کوچك قاموس باصدرلدی، برگه یوالانه چقدر.

نحو عربی ٢٥ تین پوچطه ایله ٢٩ تین.

شولوق کتابنڭ ایکنچی قسمی، مرکباتکه متعلق قواعد بیانندن، گوزل صورتده خاریطونف مطبعه‌سنده باصلوب چقدی، بونڭ لغتچه‌سی باردر.

مصور الفبا ٢٥ تین پوچطه ایله ٢٩ تین

پیداغوغیا علمی وعملی قسمندن برنچی جزءلر

٢٠ شر تین پوچطه ایله ٢٤ تین

مقدمة العلوم ٧ تین پوچطه ایله ٩ تین

اعتبار برله اوقوغان کشینڭ باشین اوهام خیالاتدن پاك، علم بابنده هیچ طنلای جدی اش کوررگه قوزغاتادرکه، بو کونده انسانلرنڭ طوپراقدن، هوادن، صودن نی روشچه آلطون چغارو (حرافات توگل حقیقت) لرینڭ یولین کورسته‌در. زمانه‌مزنڭ بیوك عالمی طرفندن تألیف ایدلمشدر.

صرف ونحو عربیلر ایچون عربی کتابلری، مختصر ومفصل ترکی صرفلری وترکی نحوی، و «ترکی اوقو» تیزدن باصلاچقله‌در.

دیسته‌لب آلوچیلرغه بیوك تنزیلمز بار.

بر صومغه‌چه پوچطه مارکه‌سی هم مقبول.

صاحبینه مراجعت ایچون آدرس.

Казань, Мударрису Ахмеджану Мустафину.

صباح کتبخانه‌سی

سنه ١٩٠٦

مصارفیله باصلوب چیقدی:

اشیا درسلری.

برنچی قسم، اثر: ح. زبیری

مکاتب ابتدائیه‌گه مخصوص اوشبو کتاب «معلملره نمونه» ده کورساتلگان، شفاهی معلومات وعلم اشیا درسلری ایچون یازلمش اولدیغندن معلملرنڭ دقتلرینی رجا ایته‌مز.

دانه بهاسی: ١٥ تین.

رهبر املا

اثر: حارث فیضی.

بورساله محرری طرفندن تمام توزاتیلوب هم آرتدرلوب، خاریطونف مطبعه‌سنده اورطا فورمه‌ده باصلوب چقدی.

دانه بهاسی: ١٠ تین.

اصول تربیه وتعلیم

اثر: ع. امینی

طوغاندن آلوب سن بلوغینه قدرلی بالالارنی تربیه‌لمك، الفبا، قرائت، علم حال، لسان، تاریخ، جغرافیا، حساب کبی مکاتب ابتدائیه ورشدیه درسلرینی تعلیم ایتمك اصولنی آوروپا لسانلرنده اولان اصول تربیه وپیداغوغیا کتابلرینه موافق روشچه بیان ایتکان اوشبو رساله‌نڭ هر معلم ومربی نڭ قولنده بر نسخه‌سی بولمقینی توصیه ایته‌مز.

دانه بهاسی: ٢٥ تین.

رهبر صبیان، معلم العبادات

٢نچی قسملر، اثر: ح زبیری

ایکنچی کره توزاتیلوب باصلمقله برابر بهالریده کیموتلدی، اوّلده یکرمیشر تین ایدیلر، بو طبعسنده رهبر صبیان (١٥) تینگه، معلم العبادات (١٢) تینگه صاتلمقده‌در.

عقائد ترکی، معلم العبادات

١نچی قسملر، تیز کوندن ٣نچی مرتبه باصلوب چغالر.

تیلیغرام وخطایچون آدریس: Кзань, акнигоиздательство «САБАХЪ»

Редакторъ-Издатель В. Бахтіяровъ. محرر وناشر: وفا بختیارف Тип. „Бр.“, Каримовыхъ въ Казани.